

Uprava

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti
Novi trg 2, p.p. 306, 1000 Ljubljana, Slovenija

T. 01 470 64 10, 01 470 64 11, F. 01 425 52 53, E. zrc@zrc-sazu.si, www.zrc-sazu.si

Javna agencija za raziskovalno dejavnost
Republike Slovenije
Bleiweisova cesta 30
1000 Ljubljana

Datum: 24. 10. 2018

Zadeva: **Definicija odprtega dostopa v javnih razpisih ARRS**

Spoštovani,

ARRS je v zadnjem času objavila več razpisov, ki omenjajo odprti dostop. V vseh primerih se ARRS sklicuje na isti vir, *Nacionalno strategijo odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015-2020*. Ta se večkrat sklicuje na spletni vir <https://www.openaccess.si/>, kjer pa marsikatera povezava ne deluje. Tudi v tem dodatnem gradivu pogrešamo več konkretnih odgovorov.

Dne 19. 10. 2018 je bil v Uradnem listu RS objavljen Javni razpis za povračilo stroškov znanstvenih objav v zlatem odprtem dostopu (za leto 2018). Predmet javnega razpisa je povračilo stroškov znanstvenih objav, ki so bile objavljene v zlatem odprtem dostopu in je bilo plačilo stroškov izvedeno v letu 2018. Pojasnjeno je, da *objava v odprto dostopni reviji (imenovana tudi zlati odprti dostop) omogoči, da je članek odprto dostopen takoj ob objavi, avtorskopravni vidik je upravljan s prostimi licencami (avtorji zadržijo materialne avtorske pravice, v repozitorij je lahko shranjen objavljeni članek). Morebitni strošek objave odprtega članka (Article Processing Charges, APC) plača avtor, bralec nima stroškov. Sredstva za plačilo stroškov objave odprtega članka lahko avtorju zagotovijo matična raziskovalna organizacija, financer raziskave ali druga organizacija (vir: Nacionalna strategija odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015-2020)*.

Podobna, a ne tako specifična so določila v dveh, prav tako še vedno odprtih razpisih: Javni razpis za sofinanciranje izdajanja domačih periodičnih znanstvenih publikacij v letu 2019 in 2020 in Javni razpis za sofinanciranje izdajanja domačih periodičnih poljudnoznanstvenih publikacij v letu 2019 in 2020, ki v 8. točki (Odprti/prosti dostop do recenziranih znanstvenih objav) navajata enako besedilo:

V skladu z Nacionalno strategijo odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015-2020 mora vsak upravičenec v obdobju od leta 2015 do leta 2020 zagotoviti odprti dostop do vseh recenziranih znanstvenih objav, ki se nanašajo na rezultate iz nacionalno financiranih raziskav. Publikacije izdajateljev s sedežem v Sloveniji, ki vsebujejo recenzirane članke in je njihovo izdajanje sofinancirano z nacionalnimi javnimi sredstvi, morajo biti odprto dostopne. Recenzirani članki iz teh publikacij morajo biti odprto dostopni takoj ob objavi, avtorske pravice naj bodo upravljane s prostimi licencami.*

Prijavitelji se zavežejo, da bodo zagotovili prost dostop do spletnih izdaj sofinanciranih digitalnih publikacij.

Določila objavljenih razpisov in dokumentov, na katere se sklicujejo, smo natančno preučili. Ker menimo, da zgoraj navedene določbe javnih razpisov niso povsem jasne in nedvoumne, naslovno agencijo sprašujemo:

- *Nacionalna strategija odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015-2020* na strani 5 govori o "odprtem dostopu", povezuje pa ga predvsem z (a) prostim, brezplačnimi in (b) takojšnjim dostopom do digitalne vsebine članka ter (c) možnostjo njegove ponovne uporabe. Ali so ti trije pogoji edini, ki opredeljujejo odprti dostop?
- Kaj pri posameznem razpisu pomeni, da mora biti članek odprto dostopen takoj ob objavi? Ali to pomeni še istega dne, ko je pripravljen digitalni izvod iz tiskarne, ko izide tiskani izvod, ko se tiskana naklada distribuira, šele 6 mesecev po izidu tiskanega izvoda ali morda do 1. 1. 2020?
- Razpis določa, da naj bodo avtorske pravice upravljane s prostimi licencami. Katere proste licence imate v mislih (npr. CC-BY, CC-BY-NC ali kaj drugega)? Navedite, prosim, konkretne zahteve, ki jih morajo te licence izpolnjevati.
- Katere repozitorije imate v mislih: domače spletne strani revij ali DLib ali kaj tretjega (npr. OpenAIRE, EBSCO Host, DOAJ, Web of Science ipd.)? Ali pri razpisih za periodične publikacije zadošča objava v lokalnih repozitorijih (zaprtih za širšo javnost), torej v zelenem odprtem dostopu?
- Kako lahko avtorji zadržijo materialne avtorske pravice, če Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah določa, da kadar avtorsko delo ustvari delodajalec pri izpolnjevanju svojih obveznosti ali po navodilih delodajalca, se šteje, da so materialne avtorske pravice in druge pravice avtorja na tem delu izključno prenesene na delodajalca za deset let od dokončanja dela?

Ker se rok za oddajo prijav izteka, bi odgovor na zastavljena vprašanja potrebovali čim prej, za kar se vam že vnaprej zahvaljujemo.

Z lepimi pozdravi,

Pripravil:
mag. Aleš Pogačnik
vodja Založbe ZRC

prof. dr. Oto Luthar
direktor ZRC SAZU

Vročiti:
naslovniku, priporočeno s povratnico

arrs

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

Bleiweisova cesta 30
1000 Ljubljana
Slovenija
+386 1 400 59 10
info@arrs.si
www.arrs.si

ZRC SAZU
prof. dr. Oto Luthar, direktor
Novi trg 2, p. p. 306
1000 Ljubljana

Številka: 630-101/2018-5

Datum: 30. 10. 2018

Zadeva: Definicija odprtega dostopa v javnih razpisih ARRS – odgovor na dopis ZRC SAZU 24. 10. 2018

Spoštovani,

dne 25. 10. 2018 smo prejeli vaš dopis z dne 24. 10. 2018 glede definicije odprtega dostopa v javnih razpisih Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).

Uvodoma pojasnjujemo, da je *Nacionalno strategijo odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015–2020* sprejela Vlada Republike Slovenije dne 3. 9. 2015 s sklepom številka 60300-5/2015/5 (v nadaljevanju: *Nacionalna strategija*). Na podlagi omenjene *Nacionalne strategije* je bil kasneje oblikovan in dne 24. 5. 2017 s sklepom Vlade Republike Slovenije številka 60300-5/2015/10 potrjen *Akcijski načrt izvedbe Nacionalne strategije odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v Sloveniji 2015–2020*. Le-ta opredeljuje ukrepe/aktivnosti, kazalnike, nosilce in sodelujoče, roke in finančne vire za izvedbo določil navedene *Nacionalne strategije*. ARRS je ena izmed nosilnih oz. sodelujočih organizacij pri nekaterih ukrepih oz. aktivnostih, pri izpolnjevanju katerih trenutno uspešno sledi akcijskemu načrtu.

V zadnjih javnih razpisih ARRS, kot omenjate tudi v vašem dopisu, se ARRS glede določil odprtega dostopa kot na vir sklicuje na *Nacionalno strategijo*, saj le-ta vsebuje določila, ki jim ARRS mora slediti. V usklajevanjih s pristojnim ministrstvom (Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport) poudarjamo, da se mora praksa obravnave odprtega dostopa oblikovati postopoma. V mednarodnem prostoru je za agencijo pomembna tudi priključitev iniciativi Koalicija S¹, ki podaja načela, delovna skupina v okviru združenja Science Europe pa naj bi operativna navodila oblikovala do konca koledarskega leta, o čemer bomo širšo javnost obvestili.

V nadaljevanju se skladno z okoliščinami, navedenimi v prejšnjem odstavku, v okviru pristojnosti delovanja ARRS odzivamo na vaš dopis.

Pri posameznem razpisu ARRS določilo, da mora biti članek odprto dostopen takoj ob objavi pomeni, da mora biti njegova vsebina dostopna takoj, ko založnik objavi članek. Šest mesecev po izidu tiskanega izvoda ali do 1. 1. 2020 (vaša navajanja primerov; predvidevamo, da na podlagi Načrta S oz. Koalicije S) za izpolnjevanje tega pogoja nista relevantna oziroma veljajo navedbe *Nacionalne strategije*.

¹ <https://www.scienceeurope.org/wp-content/uploads/2018/09/cOAlitionS.pdf>

Glede objavljanja v repozitorijih pojasnjujemo, da se le-to nanaša bodisi na slovenske bodisi mednarodne repozitorije.

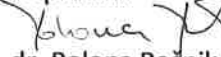
Pri razpisih za periodične publikacije objava v lokalnih, za širšo javnost zaprtih repozitorijih oz. v zelenem odprtem dostopu ne zadošča. Zeleni odprti dostop pomeni shranitev avtorjeve končne recenzirane različice članka, sprejete v objavo v naročniško znanstveno revijo, v repozitorij. Če je avtor za objavo v naročniški znanstveni reviji materialne avtorske pravice prenesel na založnika, mu mora slednji dovoliti shranitev recenziranega članka v avtorjevi končni obliki v repozitorij. Založnik lahko zahteva, da avtorjeva končna recenzirana različica članka, shranjena v repozitorij, določeno obdobje ni dostopna (t. i. embargo). Zaradi začasne nedostopnosti zato ne ustreza določilu javnih razpisov, ki ju navajate v dopisu (*Javni razpis za sofinanciranje izdajanja domačih periodičnih poljudnoznanstvenih publikacij v letu 2019 in 2020 in Javni razpis za sofinanciranje izdajanja domačih periodičnih znanstvenih publikacij v letu 2019 in 2020*): »...Recenzirani članki iz teh publikacij morajo biti odprto dostopni takoj ob objavi, avtorske pravice naj bodo upravljane s prostimi licencami«.

V zaključku povzemamo, da se vsebina navedb, ki ste jih na ARRS naslovili v obliki vprašanj, nanaša tako na *Nacionalno strategijo* kot tudi na načela *Koalicije S (za uresničevanje Načrta S)*, pobude združenja Science Europe, pri čemer se izvedbena načela obeh dokumentov še oblikujejo, zato bomo širšo strokovno javnost sproti obveščali o podrobnostih.

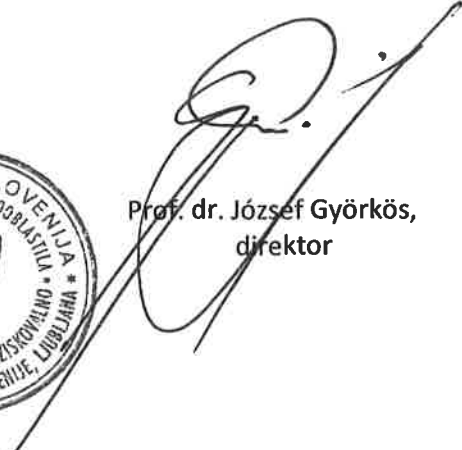
Nadejamo se, da vam bodo zgornja pojasnila v pomoč pri razumevanju objavljenih razpisov ARRS, ki vsebujejo določila o odprtem dostopu.

S spoštovanjem.

Pripravila:

dr. Polona Pecnik

Prof. dr. József Györkös,
direktor

Vložiti:

— v zadevo 630-101/2018